

סיכומי תוספות

יבמות דף מ"ט

עמוד א'

דיבור המתחיל	השלב בגמרא	הבעיה	הפתרון
שמעון	המשנה מציגה שלוש דעות בנוגע לאילו עריות מייצרות ילד ממזר, ומעדיפה את דעתו האמצעית של שמעון התימני, לפיה ממזר מיוצר מעריות שיש חיוב כרת.	איננו יכולים להעלות הלכה המבוססת על פסיקה במשנה (מהר"ם ע"פ הרא"ש ד,ט).	יש משנה אחרת וגמרות שונות שאומרות שההלכה היא אכן כדעה זו. (לדוגמא, אנו מוצאים סוגיות שאומרות: אפילו אם נישואין אסורים, ובכל זאת קידושין תופסים, והילד אינו ממזר; ולכן ההלכה אינה רב עקיבא. ועוד, שניתן לייצר ממזר אפילו מנישואין שאין להם עונש מוות, ולכן ההלכה אינה רבי יהושע.)
רבי	יש אומרים שהדעה השלישית במשנתנו - הקובעת כי ממזר נוצרת רק מנישואין אסורים שיש בהם עונש מוות - זו דעתו של רבי יהודה.	מבחינה כרונולוגית זה לא יתאים, כיוון ששמעון בן עזאי - שהביא הוכחה היסטורית לאימות דעה זו - לא חי אחרי רבי יהודה, אלא היה מבוגר ממנו. ועוד, שרבי יהודה למעשה סובר כמו רבי עקיבא, שילד מכל נישואין האסורים בלאו - אפי' כשאין בהם עונש מוות - הוא ממזר.	הגירסה הנכונה אומרת שדעה שלישית זו - לפיה ממזר נוצר רק מנישואין שאסורים בעונש מוות - היא של רבי יהושע.
איש	שמעון בן עזאי הביא הוכחה לדעתו של רבי יהושע על סמך התיעוד ההיסטורי של בן ממזר שנולד מאשת איש שזנתה.	איך מוכיח משהו מזה שהיא הייתה אשת איש? ילד שנולד ממקרה כזה הוא ממזר לפי כל הדעות! אם זו אמורה להיות הוכחה לרבי יהושע, מדוע לא נאמר שהילד הוא ממזר דווקא בגלל שהנישואין נאסרו על ידי עונש מוות.	באמת, הילד יהיה ממזר לכל נישואין שיש להם עונש מוות, כרי' יהושע; אך, הסיבה שהמגילה בחרה להזכיר במפורש שהאמא הייתה אשת איש, היא מכיוון שזו הקלה ביותר מעונשי המוות - שכן יש אפשרות לה להיות מותרת, במהלך חייו של הבעל, באמצעות גירושין.
וכתיב	יש הוכחה לדעתו של רבי עקיבא, שהילד שנולד מכל נישואין האסורים בלאו - גם ללא כרת - הוא ממזר, מהצמידה של שני פסוקים: (1) האיסור על בן להינשא לאישה שהייתה עם אביו, שרבי יהודה הסביר שאביו אנס אותה. (2) איסור ממזר.	שני הפסוקים האלה לא ממש צמודים זה לזה, כי ביניהם יש פסוק אחר של פְּצוּעַ דָּא.	הפסוק של ממזר לא מתייחס לילד של פצעדכא, מכיוון שלפצעדכא לא ניתן להביא ילדים לעולם! (זה נכון גם לגבי כרות שפכה באותו פסוק.) לכן אפשר לומר שממזר מתייחס לשני פסוקים קודם לכן, לאנוסת אביו, והפסוק באמצע אינו "הפסק".
לכתוב	רבי יהושע מוכיח את דעתו, שרק נישואין עם עונש מוות גורמים ליצירת ממזר, ע"י דיוק מן הפסוק שמופיע לפני איסור ממזר: "לא יקח איש את אשת אביו, ולא יגלה פְּנֵי אָבִיו". פרש"י: אם התורה הייתה כותבת רק "לא יגלה פְּנֵי אָבִיו", היינו יודעים שמה שיוצר ממזר הוא: או כל איסור של כרת (לחכמים שלדעתם מדובר בשומרת יבם); או כל איסור לאו (לרבי יהודה שלדעתו מדובר באנוסת אביו). מדוע מוזכר גם "לא יקח איש את אשת אביו"? כדי להגביל את תחולתו של ממזר לאיסורי עונש מוות בלבד!	הסבר זה קשה מאוד בגלל קריאת הגמרא, וגם לא מצדיק את המקור למספר הלכות.	ר"י: אם התורה רצתה לומר כי ממזר נוצר מכל איסור של כרת, אז היה מספיק לכתוב אחד מהאיסורים: או "לא יקח איש את אשת אביו", מכיוון שהוא הוא איסור של כרת; או אפילו "לא יגלה פְּנֵי אָבִיו", ואע"ג דזה עצמו אינו איסור כרת, מ"מ נוכל ללמוד ממנו לכל איסורי כרת (או בגלל שקידושין אינם תופסין, או בגלל היקש). ומכיוון שהתורה כתבה את שני האיסורים הללו, היא מלמדת אותנו שרק האיסורים בטווח ההדרגה מחיוב סקילה המחמיר ("לא יקח איש את אשת אביו") עד - אך לא עד בכלל - חיוב כרת ("לא יגלה פְּנֵי אָבִיו"), הם מייצרים ממזר.

<p>לרש"י הפירוש ע"פ ר"ע #1: אנו יודעים שלפי רבי עקיבא הילד שנולד ממחזיר גרושתו הוא כן ממזר, אף על פי שמחזיר גרושתו <u>אינו</u> "לאו דשאר". ולמרות זאת, אפילו רבי עקיבא מסכים שילד שנולד מאשת איש שזינתה - שהוא גם <u>אינו</u> "לאו דשאר" - אינו ממזר.</p> <p>אבל ר"ת מסביר ע"פ ר"ע #2, וחולק וסובר שלמעשה מחזיר גרושתו וסוטה הם <u>בן</u> חייבי לאוין דשאר, מכיוון ששורש האיסור שלהם מבוסס על נישואין.</p>	<p>ישנם שני פסקי דין של רבי עקיבא שיכולים להיות קשורים לכאן. או (1) מחלוקתו עם חכמים קודם לכן, שם קבע כי וילד של מחזיר גרושו אינו ממזר; או (2) מחלוקתו עם שמעון התימני פה, שקבע שכל ילד מכל איסור לאו - גם ללא כרת - הוא ממזר.</p>	<p>אביי אומר שלכל הדעות - כלומר, אפילו רבי עקיבא - ילד שנולד מסוטה (אשת איש שזינתה) אינו ממזר.</p>	<p>הכל (חלק א')</p>
--	--	--	---------------------

עמוד ב'

הפתרון	הבעיה	השלב בגמרא	דיבור המתחיל
<p>זה מתאים על פי דעתו של רב. מכיוון שהוא טוען כי אין קידושין תופסין ביבמה לשוק, אני צריך ללמוד שהילד אינו ממזר. והסיבה שהוא באמת לא ממזר, היא מכיוון שאמא זו - השומרת יבם - כמו גויה או עבד שאין בהם קידושין לאף אחד.</p>	<p>למה שנחשוב שילד כזה עשוי להיות ממזר, יותר מכל שאר חיובי לאו דשאר?</p>	<p>הברייתא אומרת שהכל מודים בשומרת יבם שהילד אינו ממזר.</p>	<p>הכל (חלק ב')</p>
<p>ר"י: ההסבר הנכון הוא שגם אם אדם יגרש את סוטה זו, ויתחנן איתה מחדש, הרי שהנישואין החדשים יוחלו למעשה. ואנו לומדים זאת מהפסוק להיות לו לאשה (בפסוק אודות מחזיר גרושתו).</p>	<p>זה לא מתאים לדוגמא של נידה. נידה אנו יודעים שקידושין של נידה לא נהרס על ידי הביאה שלה בזמן הנידות. ואנו לומדים את העובדה שקידושין תופסין בנידה מפסוק "ותהי נדתה עליו" - שמלמדנו שקידושין חדשים יכולים לחול עליה למרות שהיא נידה.</p>	<p>ילד שנולד מסוטה (אשת איש שזינתה) אינו ממזר, כי קידושין כן תופסין בה. רש"י מסביר שזנות שלה לא מפקיעה את הנישואין שלה מבעלה.</p>	<p>סוטה</p>
<p>באמת כולם - אפילו רב - מסכימים שיש איסור לאו. רק שמואל לא היה בטוח לגבי המשמעות של "לאיתקה". האם זה אומר (1) פשוט אל תעשה את זה, או (2) שיש מלקות אם עשית את זה, או (3) הקידושין אינם תופסין.</p>	<p>מוכח מגמרא במקום אחר שאפילו הדעה שאומרת שהקידושין אינן תופסין מסכימה שיש איסור לאו!</p>	<p>אבבי שוקל שתי דעות - רב ושמואל - לגבי הפסוק "לאיתקה אשתהמת החוצה לאיש זר" הנוגע ליבמה לשוק. רב אומר "לאיתקה" פירושו שהקידושין אינם תופסין. שמואל אומר שאולי קידושין תופסין ופירושו "לאיתקה" הוא רק שיש איסור לאו. ברש"י משמע שלפי רב אין שום איסור לאו.</p>	<p>אי</p>
<p>שיש לנו תקדים של האנשים שרואים אלוקים, כאשר משה אהרון ובניו ושבעים הזקנים ראו קמעשה לבנת הספיר.</p>	<p>מה ישעיה רצה לענות למנשה?</p>	<p>מנשה האשים את ישעיה שהוא הפר את התורה בכך שטען שראה את ה', כי בתורה כתוב שאף אחד לא יכול לראות ה' ולחיות. ישעיה אומר שהוא היה רוצה לענות ולהגן על עצמו, ורק לא ענה למנשה כי זה יהפוך [את מנשה] למזיד.</p>	<p>אשויה</p>